

**Predrag
Mitrović**

**ŠTA AKO
SAM JA
SLEDEĆI**

Copyright © 2026, Predrag Mitrović
Copyright © ovog izdanja 2026, LAGUNA

**ŠTA AKO
SAM JA
SLEDEĆI**

1.

Nas četvorica sedimo za stolom i ćutimo Svako ima kartu ispred sebe. Ko će je otvoriti prvi, a ko poslednji? Tri karte su iste, samo jedna je različita: karta tabua sećanja. Kada se ona otvori, igrač kojem je dopala briše se iz opšteg pamćenja. Ako se poneko i seti kakvog njegovog postupka, to nije slučaj i sa njegovim imenom i prezimenom. A opšte je mesto, ali i istina, da dok se neko seća osobe sa njenim punim imenom i prezimenom, do tada ona i postoji. Kada padne u zaborav, tek onda je umrla.

Mršavi gospodin, izduženog lica i naglašenog nosa, sede kose, sa uredno očišanim brkovima i bradom kakva je krasila mnoge sveštenike, prvi je progovorio. Lice mu se još više izbrazdalo borama. Udubljene i zakošene oči zasjale su u polutami sobe.

– Dobro, deco, šta ću ja ovde, ko me je ovde doveo? – zapitao je Spiridon, gledajući ostalu trojicu za stolom. – Vidim i tebe, Grujo. Otkud ti ovde?

– Spiro, i mene je neko doveo i utrapio mi ovu kartu. Ne znam ni gde sam, ni zašto sam ovde – odgovorio je Grujica,

gledajući u kartu ispred sebe. Čovek kosmatih, belih obrva bio je zabrinut. Širok osmeh na njegovom licu pretvorio se u grč, njegove osmehnute, široko otvorene oči bile su sada još krupnije. Bile su to oči uplašenog čoveka.

– Pradede, nemoj da se praviš lud – rekao je Dušan, koji je sedeo naspram Spiridona. – Znaš ti vrlo dobro šta znače ove karte ispred nas. Zašto ste vas trojica ovde, ne znam, ali zašto je mene neko ovde doveo, slutim – dodao je.

Dušanovo izduženo lice i naglašen nos ukazivali su da naspram njega sedi njegov rođak. Na licu bez bora, zategnute kože, isticale su se udubljene i zakošene oči. Crna kosa i obrve činile su Dušanovo lice još izražajnijim. Njegova sličnost sa pretkom bila je očigledna.

– Tebi je Spiridon pradede? – prekinuo sam ga. Malo me je to začudilo. – Ja sam kardiolog, štaviše, načelnik kardiologije. Gospodin preko puta mene, Grujica, moj je pradede.

Spiridon me je odmerio. Sigurno je pomislio da ova-
kva punačka osoba sa kratkom bradom i malim nosom, talasaste kose prošarane sedim vlasima, vešto krije svoje godine. Nisam imao bore, samo mi je leva obrva bila više prelomljena na kraju u odnosu na desnu. Naočare su činile još krupnijim moje tamnosmeđe oči.

– Vaš pradede, doktor Grujica Mitrović, ili Gruja, kako hoćete, učinio mi je ogromnu uslugu i ja sam mu beskrajno zahvalan – rekao je Spiridon.

– Možeš li ti mene da ne prekidaš? – obratio mu se gotovo molećivo Dušan, što mu nije bilo naročito svojstveno: obično je nastupao znatno grublje. – Ti si, pradede, ovde, jer si, bez sumnje, mrtav, ali evo ti prilike da još malo budeš zahvalan gospodinu Mitroviću senioru.

– Polako, sinko – bio je smiren Spiridon. – Tek ćemo da vidimo ko je od nas na neki način živ.

– Ma nemoj! Ja sam doveden, ili dovezen, ili transponovan ovde da sedim za stolom sa prošlošću i sadašnjošću da bih lagao – uvredio se Dušan. – Ali što se ja uopšte nerviram. Daj da okrenemo karte, pa šta bude. Da završavamo ovo i da vidimo šta će se desiti.

– Vidim, stvarno si nervozan – rekao je Spiridon. – Evo, da počnemo. Ja ću prvi!

Spiridon je okrenuo kartu ispred sebe. Bila je to bela karta sa nacrtanom horizontalnom osmicom: znak večnosti, konstantnog protoka energije i moći, simbol sklada i ravnoteže. Takođe i simbol sposobnosti odlučivanja, obilja i snage. Ovaj broj, znak, vezuje se za uspeh i dobro materijalno stanje.

Nakon prvog šoka što je Spiridon otvorio kartu, preostala dvojica su se prvo osvrnula oko sebe da vide da li će se nešto desiti ili neko pojaviti. I ja sam se osvrnuo, za svaki slučaj. I dalje je bio mrak. Ništa se nije dogodilo.

2.

Beograd, vreme Velikog rata

Prečim putem, uz dorćolsko brdo, preko Terazija, ka vračarskom brdu kotrljao se automobil marke neselsdorfer bele boje. Bilo je to jedno od dvaju sanitetskih vozila koje je Božidar Radulović poklonio Upravi grada. Osećao je da mu je to dužnost kao prvom vlasniku automobila u Beogradu. Vozilo je koštalo koliko i kuća u centru grada. Boži je od takvih proračuna ipak bilo važnije razmetanje automobila iste marke, neselsdorfer, koji je izgledao kao kočija sa baldahinom. Bio je izrađen pretežno od drveta zlatnožute boje, zbog čega je odavao utisak luksuza i skupoće.

Ako je Božidar Radulović bio prvi vlasnik automobila u Beogradu, gospodin Sreten Kostić bio je prvi gradski profesionalni vozač. Čim je Uprava dobila na poklon sanitetsko vozilo, zadužen je da vodi računa o njemu.

Bele punjene gume sanitetskog vozila poskakivale su ulicama od kaldrme i kocke. Truckanje je bilo snažno,

točkovi samo što nisu otpali, sipila je kiša, ali vozač Sreten Kostić bio je odlučan da pred suvozačima opravda sopstveni status. Sedeo je namršten za volanom, gledajući kroz staklo vetrobrana koje je skoro dodirivao nosom. Mrgodio se u pokušajima da prati loše osvetljene ulice.

Ulični fenjeri retko su čišćeni. Njihova svetlost bila je slaba i kada su čisti, a budući čađavi, samo su se nazirali. Doduše, Sreten je imao namršten izraz lica i kada nije vozio. Nikad zadovoljan, gotovo uvek mrzovoljan, neprestano je težio za nečim višim i boljim, makar u oblasti mode. Osim što se trudio da aktivno prati razvoj automobila, vodio je računa i o modnim zahtevima *à propos* fizičkog izgleda. Brkovi su bili u modi, pa im ni on nije odoleo. Doduše, zašiljeni na krajevima, riđi brci behu u neskladu sa njegovim širokim licem, ali on nije o tome razmišljao. Monokl mu je davao izgled naučnika i, mora se priznati, vešto krio njegove sitne oči. Sve uzev, uvek doteran i riđe kose sa razdeljkom na sredini, nije ostavljao ravnodušnim mnoge mlade dame.

Bez obzira na to što mu je vozilo bilo u raspadu, sve brže se uspinjao polumračnim klizavim ulicama Beograda. Jedan od njegovih suvozača, sanitetski tehničar Toma, kao u strahu da glasom ne prizove nesreću, obratio se Sretenu šapatom:

– Polako, kumim te bogom, razbićemo se negde i šta smo onda uradili! Ne žuri toliko, stići ćemo.

– Nisam ja lud – brecnuo se Sreten. – Vreme je ovde život. Što pre stignemo, veće su šanse da bolesnik preživi. Manje mudruj, bolje mi reci jesi li dopunio benzin kod gazda Trička.

– Ja? – Toma je delovao začuđeno. – Zar nisi rekao da ćeš ti?

– 'Leb te tvoj... Staćemo negde! – procedio je Sreten.

Teško je bilo doći do benzina, koji je kupovan u drogerijama ili kod majstora Trička Puškara, kovača koji se bavio i popravkom automobila. Uprkos sumnjivoj stručnosti, bio je glavni majstor za gradska kola. Uostalom, posedovao je mašinu kojom je pravio rezervne delove pa je više nego kao nabavljač i prodavac benzina bio značajan kao čovek koji održava prestonička vozila. U njegovoj radionici, napravljennoj od lokala predviđenog za novinaricu, bilo je malo prostora. Ipak, majstor Tričko kada je mogao sve da popravi. Punijeg stasa, jedva se provlačio između automobila i zidova radionice, ali ga to nije sprečavalo da za tren oka otkrije kvar na vozilu i da se vešto uvuče ispod automobila.

Na dnu radnje nalazio se drveni sto na kojem su uredno bili složeni svi neophodni alati za popravku motora. I zid iznad stola bio je prekriven alatom. Pločice na podu radionice bile su besprekorno čiste. Majstor Tričko nije dozvoljavao da se na njima zadržavaju fleke od ulja koje je često menjao u automobilima. Tronožac pored radnog stola i umivaonik bili su tu da se umije i odmori kad mu to posao dozvoli.

– Zoro, da li si mi ponela britvu? – začuo se drhtavi glas iz stražnjeg dela vozila, kojim je Sreten ponovo upravljao otkako su napunili benzin kod Trička.

– Kakva sad crna britva, zar ne vidiš da ti je duša u nosu? – brzo je usledio odgovor brižnog ženskog glasa.

– A papuče? Pižamu? Jesi li njih? – začulo se novo pitanje. Bio je to glas Spiridona Cvetanovića, uspešnog

vlasnika kolonijalne radnje u Donjem Dorćolu, čoveka od poverenja prilikom nabavke i prodaje robe.

– Čoveče, ideš u bolnicu, a ne na odmor – ponovo je usledio sad pomalo ljutit odgovor njegove supruge Zore.

– I bolestan čovek se briči i umiva, ili sam ja poludeo?
– iznova se začuo Spiridonov glas dok je vozilo jurilo kroz noć.

Njegovo mršavo, izduženo lice, koje su krasili brkovi i brada, bilo je bledo. Uvek glatkog, izbrijanog i preplanulog lica bez ijedne bore, sa izraženim nosom koji se nadvijao nad brkovima i crnom kosom sa razdeljkom na sredini, Spiridon je, baš kao što je bio slučaj sa vozačem saniteta, bio miljenik mnogih žena. Visok, stasit, dostojanstvenog hoda i elegancije, bio je primer gradskog gospodina.

Trgovčevoj glavi bilo je udobno u Zorinom naručju. Ona je, pre nego što će se udati za Spiridona, bila njegova ljubav iz mladosti, a kasnije, osim životne saputnice, i njegova neprikosnovena savetnica. Upravo se prvi put obrukao pred njom u decenijama dugom zajedničkom životu kada ga je, kod kuće, zamolila da joj pomogne da podigne pun kofer češljane vune na vitrinu, i on je uspeo da ga podigne, ali je pao. Pritom je osetio snažan bol u predelu levog ramena i leđa, i bezmalo izgubio svest. Stropoštao se na hrastov parket i zajaukao. Kćerke Nadežda i Dobrunka odmah su se obrele pored njega, umile ga hladnom vodom i dale mu čašu vode sa šećerom. Najmlađe dete, sin Miodrag, istog trenutka je istrčao da traži pomoć. Glasovi su se prolamali dok nisu stigli do Sretena koji se, nedugo nakon Spiridonovog pada, uputio na mesto nezgode sa sanitetskim vozilom i ubrzo obreo ispred kuće. Kapija od kovanog gvožđa sa gusto raspoređenim laticama vešto se

uklapala u živu ogradu s obe strane kapije. Kao što kameni zid čuva tajne dvorca, tako je i ova oграда skrivala porodičnu kuću Zorke i Spiridona Cvetanovića. Kamena staza presecala je dvorište ispunjeno pažljivo gajenim cvećem koje je svojim jarkim bojama činilo da dvorište deluje prostranije, koliko god se brzo stizalo stazom do kamenih stepenika ispred ulaznih vrata kuće. Dva kamena stuba držala su terasu koja se nadvijala nad ulaznim vratima sa šlifovanim staklima i mesinganom bravom. Dva lučna prozora nalazila su se s obe strane ulaznih vrata, dok se nad balkonom nadvijao krov kakav je krasio i mnoge pariske kuće.

Deca su Spiridona pažljivo smestila na zadnje sedište Sretenovog vozila. Odmah su krenuli ka bolnici.

Vozilo je već, preko vračarskog brda, pristiglo do bolničke kapije.

– Otvarajte! – prodrao se Sreten iz sanitetskih kola. Jednom rukom je vozio, a drugom pokušavao da okrene klepetušu ne bi li dao znak stražarima da je hitno.

– *Halt!* – isprečio se jedan od njih na kapiji.

– Ovi još nisu shvatili da imamo sanitet – nervirao se Sreten kočeći i stežući volan mokrim dlanovima koji su klizili niz njega.

– Malo mi je hladno, Zoro. Zagrlj me – tiho se sa zadnjeg sedišta čuo nesrećni putnik.

– Otvarajte tu kapiju, boga vam mangupskog! – prodrao se ponovo Sreten. – Evo vam ausvajs! – dodao je i bacio papir u pravcu stražara koji je, umesto da ga prihvati i prouči, zakoračio unazad i za svaki slučaj repetirao pušku. Bledožuti komad papira sa Sretenovom slikom, pričvršćenom metalnim spojnicama i pečatom koji je

prekrivao polovinu lica na fotografiji, pao je na zemlju. Na dokumentu su bili zapisani Sretenovo ime, registarski broj vozila i namena vozila. Sve je to bilo uredno zavedeno u gradskoj upravi. Ipak, komad papira nije bio dovoljan da spreči stražara u svetloplavoj uniformi da brzo skinе kožni remen puške sa ramena i spretno okrene ka vozilu pušku sa bajonetom na vrhu.

– Brate Hanse, zar ne vidiš da voze bolesnika? Skloni se, kumim te bogom – pritrčali su, mokri od kiše, bolničari Milorad i Dragiša. Kao da maločas nije pokazao bezmalo spremnost da zapuca, Hans im je odmah dopustio da širom otvore kapiju da bi sanitet produžio do ispred ulaza u bolnicu.

– Izfinite, nisam snao da sada ima sanitetsko fosilo. Mislio sam: napad, sabotiranje – rekao je Hans, spuštajući pušku pored noge.

– Hvala, Hanse, vrati se na kapiju, a posle, kad ti se završi smena, dođi na slaninu i sir.

Austrijski vojnik, dobroćudnog izraza lica, plavokos i sa šiškama koje su prekrivale visoko čelo, namrštio se, pomislivši da mu Milorad komanduje. Njegove krupne plave oči sada su bile samo dva proreza kroz koje je ljutito posmatrao bolničare.

– Ti meni preti! – ponovo se Hans uhvatio za vrat puške.

Iako za glavu viši od Hansa, sa ramenima dvostruko širim i neurednom crnom kosom koja mu je skoro zatvarala oči, Milorad je ipak ustuknuo. Puška je puška, pomislio je.

– Slanina i sir, sveži, tek stigli iz Valjeva – pokušavao je da ga smekša Dragiša, prilazeći Hansu i Miloradu. Svojim

kratkim rukama sa krupnim šakama zagrlio je obojicu, pokušavajući da odobrovolji austrijskog vojnika. Njegovo lice uokvireno krupnim okruglim naočarima odavalo je utisak smirenog čoveka koji zna šta treba raditi i koga treba slušati.

– Iz Faljefa? *Sehr gut!* Izfini, Milo i Drag, nisam mislio loše – smekšao je Hans.

– Ma ne beri brige, samo ponesi cigar – dodao je Dragiša.

Milorad i on isprva su primljeni na rad u kotlarnici. Napredovali su u bolničare čim je počeo rat: mnogi su napustili bolnicu, pojedini su uhapšeni, drugi bili u zarobljeništvu, a neki su krenuli sa srpskom vojskom. Dragiša i Milorad su zakasnili, možda i stoga što su danima sedeli, pili i mezetili u kotlarnici. Prenuli su se tek kad im se na vratima pojavio vojnik u tuđoj uniformi. Ipak, nisu dobili posao bolničara i smeštaj tek tako: u isti mah su bili zatvorenici bolnice, u koju ih je, doduše, zatvorio lično vrhovni komandant. Iako su zakasnili sa bekstvom, nikada nisu prestali da razmišljaju i planiraju kako da umaknu iz bolnice. Svaka njihova ideja o tome utapala se u rakiji.

– Zoro, daj mi ruku – jedva čujnim glasom se oglasio Spiridon.

– Ovom je baš rđavo – konstatovao je Dragiša, zagledan u bolesnika. – Vidi kako je bled. Daj brzo ta nosila pa da ga vozimo na odeljenje.

– Gde tačno? – pitao je Milorad s izvesnom zebnjom.

– Sad je to manje važno, videćemo. Požuri, samo da nam ne umre u hodniku. Daj ta nosila pa da se sklanjamo – rekao je Dragiša i zatim pomogao Spiridonu da izađe iz vozila.

Milorad je dogurao nova, platnena nosila sa nosačem koji je imao četiri gumena točka. Bila je to poslednja reč tehnike. Točkovi su se ubrzo zakotrljali crno-belim podom od keramičkih pločica koje su bile savršeno uglačane i čiste. Bolesnik Spiridon bio je na dobrom putu: bez sumnje, na putu ka spasenju.

Vojna bolnica na zapadnom Vračaru izgrađena je za četiri godine. Odmah po završetku radova, 1909. godine, ime joj je promenjeno u Glavna vojna bolnica na Vračaru. Arhitekta Danilo Vladislavljević uspeo je da sazida najmoderniju vojnu bolnicu na Balkanu. Sve zgrade unutar kompleksa podsećale su na srednjevekovne zamkove, tako da je sve izgledalo kao da su bolesnici u bajci. Ali ratom je kompleks bolničkih zgrada postao pričuvena bolnica *Brčko* koju je vodio doktor Bem i boravak u njoj je delovao daleko od bilo kakve bajke.

Dok su nosila klizila podom, Spiridon je gledao u plafon koji je bio sveže okrečen i okičen novim fenjerima. Lukovi stropa bili su poput onih u njegovoj radnji, a i fenjeri su bili slični. Svetlost je bila diskretna, ali dovoljna da se hodnicima može kretati bez opasnosti. Zamućena stakla fenjera rasipala su svetlost preko ivica od kovanog gvožđa. Spiridon je osenio ponos, prisitivši se kako njegov dućan blista bolje od nove bolnice, te gradske dike. Lukove plafona uredio je po standardima bečkih dućana, a fenjere nabavio iz Pešte. Kao najvrednijem, najurednijem i najsnalažljivijem od sva četiri zeta, tast mu je poverio da vodi radnju. Pod dućana bio je prekriven patosnicama braon boje koje su uvek blistale, sveže ofarbane i uglačane. Zidovi boje kajsije sa gipsanim ukrasima davale su dućanu salonski izgled, što je mušterijama pomagalo da se osećaju

kao kod kuće. Stolice, beržere i dvosedi bili su tako raspoređeni da se moglo sesti, odmoriti ili probati nešto od robe u svakom delu dućana. Kamin u dnu prostorije, zajedno sa policama baroknog stila na kojima je bila izložena roba, pomagali su da prostor odiše dodatnom toplinom doma, a ne obične prodavnice robe.

„Dobar dan, gospođo, samo izvolite, imamo najnoviji štof iz Beča, pogledajte, znam da niste došli zbog njega, ali samo malo bacite pogled. Dezeni su prijatni, ulepšaće vam dane, gospođo! A stigle su nam i najnovije *Singer* mašine za šivenje... Gospodine, nudim da vam je lično donesem kući da probate kako radi. Kao sat je, tvrdim. Ako to ne bude istina ili vam se ne sviđa, odmah je odnosim!“, bili su neki od šarmantnih Spiridonovih pristupa mogućim kupcima. Ili, na primer: „Dobro poslepodne želim, majstore. Došli ste u pravo vreme! Tu su nam novi ekseri, sami se zakivaju. Samo ga malo pridržite i on je već u dasci. Plaćićete kad završite posao. Nije muka.“ Ili: „Vi ste naša redovna mušterija. Na poklon Vam dajem najnoviju metlu sa dugom drškom. Sama čisti, sama se održava. Videćete, prava milina!“

Gotovo sve mušterije su ga obožavale. Prepoznavale su da istinski uživa da svima ugodi. I zaista, neprestano je razmišljao kako da unapredi trgovinu. Uspeo je da izdejstvuje da bude predstavnik *Singera*, fabrike najmoćnijih mašina za šivenje. Njima je snabdevao čitavu Srbiju, ne libeći se da lično pripomogne u utovaru mašine koja je težila preko sto pedeset kilograma i da je sam odveze gde treba, koji god grad bio u pitanju. Osmeh mu je retko silazio s lica i dok je tovario džakove mušterijama, i dok je rasterećivao tovarna kola kada bi roba stigla u dućan.

Ali godine su sustizale njegovu krepkost. Sve se više zamarao, imao sve manje snage. U poslednje vreme je počeo da pri naporu gubi dah i oseća bolove u ramenu i rukama, baš kao što je to bio slučaj i trenutno. Zar baš pred Zorom da se obruka? Iako su čitav život proveli zajedno, bilo mu je stalo do njenog mišljenja i utiska koji je ostavljao na nju kao i prvog dana kada je upoznao na korzou.

– Zoro, jesi li tu? – prošaputao je.

– A šta misliš, ko te drži za ruku? – smireno je kazala Zora. – Sigurno ne ona šmizla što ti radi na kasi. Samo se smeška i očijuka sa mušterijama. Ne bi me čudilo da je bacila oko i na tebe. Ali nećemo o tome sada. Kad izađeš, nastavićemo.

– Ako izađem – gotovo se zaplakao. – Zoro, duša mi je u nosu, a samo ti si mi u srcu – ponovo je prošaputao.

– Možda si zato i dobio srčani udar – supruga nije mogla da odoli sopstvenom daru za sarkazam. – Izvini, ali čuti, ne troši snagu. Trebaće ti ovde, a bogami i kad izađeš – rekla je, kao da nije bila zabrinuta za njegovo stanje ili kao da nije bila previše zabrinuta jer je smatrala da će se Spiridon sigurno oporaviti, ili kao da je prividno nehajnim držanjem želela da ga osokoli. Dok su Dragiša i Milorad prilazili da ga preuzmu i stave u nosila, ošinula je jednog pa drugog pretećim pogledom, kao da od njih zavisi sudbina njenog supruga i kao da će, u slučaju da bude nepovoljna, tu dvojicu smatrati vinovnicima.

Zora Cvetanović bila je četvrta, najmlađa kćerka Atanasija Guberovića, poznatog i bogatog trgovca sa Dorćola, koji je sve kćeri školovao u Beču. Takva sudbina bi čekala i Zoru da se na korzou nije zaljubila u Spiridona Cvetanovića i da joj srce nije dopustilo da posle toga napusti

Beograd. „Dobro veče, gospođice Zoro“, svako veče čulo se na korzou. „Divna haljina, gospođice Zoro. Na vama je još čarobnija“, uvek sklon laskanju, doteran i elegantan, govorio joj je Spiridon. „Neću vam smetati u šetnji?“, bio je uporan. „Možda ste za sladoled? Da sednemo da se odmorimo i osvežimo?“, nastavljao je.

Na kraju je uspeo. Zora se zaljubila u njega. Grozničavo razmišljajući šta da preduzme kako ne bi morala da se preseli u Beč ili kako bi bar malo odložila odlazak, palo joj je na pamet da se pretvara da je bolesna. Stomak, bolovi u stomaku, to je bila prava ideja. Tako je iznenada počela da se posle svakog obroka žali na probode u trbuhu. Nije mogla da jede, samo je ležala i spavala. Svi su bili zabrinuti, a posebno njen otac Atanasije. Koliko god bio mudar, iskusan i vešt u nabavci i prodaji, nije mogao da otkrije razlog zbog kojeg je Zora kopnila. Više nije odlazio u dućan već je svakog jutra, u beloj košulji sa ešarpom oko vrata i srebrnim brošem na njoj, sedao u fotelju pored Zore. Često bi tu i zaspao pa bi njegov monokl pao na pod i probudio ga. Nije hteo da prizna da je umoran. Unajmio je gotovo sve viđenije gradske lekare, mudrace i vidovnjake, ali niko od njih nije nalazio leka. Štaviše, niko od njih nije ni prepoznavao bolest.

Spiridon je bio očajan jer je i on pomišljao da je Zora ozbiljno bolesna. Nekada gracilnih ramena sa naglašenim kukovima i telom koje je bilo u skladu sa njenim godinama, sada je bila bleđa, usahlih bokova, u noćnoj haljini koja se činila dva broja veća. Zoru je obuzela panika da se izabranik njenog srca zbog njene bolesti ne okrene nekoj drugoj. Zato je pozvala sestru Anđu i poverila joj istinu, kako bi je ona prenela Spiri. Međutim, uz Spiridona

je za prevaru saznao bezmalo celi Dorćol. Sa razlogom se pretpostavljalo da je vest po kraju proširila Anđa. U svakom slučaju, rok za početak školovanja bio je minuo, Zora je ostala na Dorćolu srećno zaljubljena u Spiridona, koji se na kraju oženio njome. Atanasije Guberović jedva je preživio izdaju svoje miljenice za koju je imao najljepše planove, kako u Beču tako i pri mogućem povratku u Beograd, mada se potajno ipak nadao da će ona naći nekog šarmantnog i bogatog zemljaka u Beču i ostati u carskom gradu.

Suprotno očevom mišljenju, Zora ga ipak nije izneverila ni u Beogradu. Smerno i spretno je, bez ikakvih izleta i grešaka, vodila domaćinstvo, vaspitavala decu, upravljala njihovim školovanjem, kao i razvojem dućana koji je redovno posećivala i bila najbolji Spiridonov savetnik za sve probleme i inovacije.

Iako su nosila uspešno klizila bolničkim hodnikom, došla su do kraja i valjalo je bolesnika na istim nosilima preneti uz stepenice pola sprata do hodnika koji je vodio do predviđene sobe za pacijente poput Spiridona. Našavši se pred novom preprekom, Dragiša ga je pitao za dozvolu da ga sa Miloradom podigne i trucka uz stepenice. I pored razdirućeg bola u grudima, Spiridon je pristao. Učinilo mu se da ga ipak manje boli.

– Idemo onda polako. Milorade, hvataj ručke – rekao je Dragiša otirući znoj sa čela. – Ako gazda Spiru ne daj bože ispustimo, ubiće nas njegove mušterije – našalio se, ili pokušao da obodri bolesnika. – Opčinjeni su njime – dodao je brzo, kao da ni sam nije znao zašto je išta komentarisao. – Čak sam i ja čuo za vas, a nisam sišao sa ovog brda godinama – zvučao je kao da zna zašto nastavlja, možda

zbog predaha. – Kad nemamo dovoljno opranih zavoja, „ima gazda Spiridon, samo pošaljite nekoga ili javite, on će vam lično doneti“. Uginule nam pijavice, „sigurno zna gazda Spiridon kako da ih nabavi, on sve zna“. E, pa sada, gazda Spiro, da vidimo da li znate i sa vašim srcem – rekao je, konačno, uz osmeh. – Sad Milorad i Dragiša znaju! Je l' tako, Milorade?

– Manje pričaj, Dragiša, nego drži te ručke. Da ne daj bože dođe do tog što si pomenuo, jezik pregrizao, ne bi nas ubile njegove mušterije, nego gospodinova supruga.

– Da znaš da si u pravu. Ali gde ga nosimo?

– Do sobe broj osam, kao i uvek. Vidi se da si malo... pripit. Znaš da samo nju možemo da ubodemo sa ovim nosilima. Diži nosila i kreći – naredio je Milorad.

– Bože, kako si grub – zaključio je Dragiša i uhvatio ručke.

Bolesnička soba broj osam nalazila se u levom krilu bolnice, na drugom spratu. Služila je za smeštaj bolesnika koji su imali srčane nedaće. Bila je to najveća prostorija na spratu. Vrata su bila centralno postavljena, a odmah na ulasku, sa leve strane, stajao je drveni stočić na kojem su se obično nalazile bolesničke liste sa preporukama za lečenje i, uz njega, omanja stolica predviđena da bolničarka može da sedne i odmori se kada nije bilo potrebe da bude uz bolesnike. Odmah pored tog stočića i stolice bila je mala nahtkasna i uz nju prislonjen drveni bolesnički krevet, koji je paravanom od drvenog rama prekrivenog platnom bio odvojen od sledećeg bolesnika, kome je takođe pripadala nahtkasna uz krevet. Zatim opet paravan, i tako je šest kreveta tvorilo harmoniju bolesničke sobe. Tri su bila sa leve, a tri sa desne strane sobe. U njenom dnu su se nalazila dva dvodelna prozora, a između njih je

stajao dvokrilni drveni orman u kojem su čuvani lekovi, gaze i ostali medicinski materijal koji je mogao zatrebati u svakom trenutku, s obzirom na to da su u prostoriju smeštani najteži srčani bolesnici.

Svaki krevet bio je postavljen podloškom ili dušek-slamaricom ispunjenom svežom travom, po mogućstvu algama. One su bile posebno pogodne za slamarice u bolničkim uslovima jer su se lako prilagođavale anatomskom obliku bolesnika koji je ležao na njima, a i duže su trajale od trave. Ako nisu redovno nabavljane, uvek su uredno menjane, baš kao i posteljina koja se blistala na krevetima, ali je, gorko i oporo, mirisala na ceđ, poput arome limuna koji je počeo da truli. S druge strane, ceđ je važila kao najbolje sredstvo za dezinfekciju tkanine. Uz punjene jastuke i pokrivke od čoje bolesnici se nisu morali brinuti za svoje zdravlje, bar kad je u pitanju promaja.

– Spustite ga na ovaj krevet, tu, levo, treći od vrata, taj do prozora – smireno je rekla Sanja, vitka bolničarka dugih nogu, brineta naglašenih jagodica i žućkastih očiju nalik na mačije. Od čuvara i ložača u podrumu, preko drugih bolničara, do pojedinih lekara, mnogi su bili zaljubljeni u nju. Možda je njen glas bio smiren, ali neretke kojima bi se obratila izvodio je iz takta.

– Ih, gde baš ona da bude večeras tu – procedio je Dragiša ispod glasa. – Nisam se ni obrijao, sav sam musav, a i bazdim na onu tvoju brlju.

– Pusti Sanju, bolje drž' ta nosila, kratkonogi – Milorad se šapćući nadmetao s Dragišom u verbalnoj grubosti. – Gledaj da ga ispustimo pred njom i njegovom ženom. Ne opra nas ni Sava ni Dunav, a bogami ni tvoja Kolubara. Daj ga ovamo.

Kratkim koracima Milorad i Dragiša išli su sredinom sobe sa nosilima na kojima je i dalje ležao Spiridon. Došli su do kreveta broj tri sa leve strane, stali paralelno sa ležajem i spustili nosila na njegovu visinu.

– Gazda Spiro, možete li malo da se pridignete na ruke i prebacite zadnjicu na krevet? – pokušao je da se našali Dragiša. – Mnogo bi' nam pomogli. Ovako bi nas troje trebalo da vas prevlačimo sa nosila na krevet čaršavom, da vas cimamo, kičme da izlomimo. Ajde i nas dvojica, mi smo atlete – delovao je kao da se šali zapravo na svoj račun, ali je nastavio: – Lako je za nas, ali pogledajte nju, bolničarku Sanju, kao vejka je. Zar da je odmah slomimo?

– Gde sme da se toliko napreže – primetio je Milorad, ne bi li sopstvenom ozbiljnošću načinio protivtežu vajnom kolegi šeretu. – Gospodin ima srčani udar, nije mu preporučljiv ni najmanji napor.

– Da, samo ga lagano spustite pored kreveta pa da ga prebacimo zajedno – rekla je Sanja.

– Šta zajedno, ja ću sam – junačio se Dragiša pred njom.

Milorad se podsmehnuo vernom drugu i klimnuo glavom Sanji. Utroje su preneli Spiridona na krevet.

– Gospođice, imamo dobro meze za vas – trudeći se da što manje hukće, ponovo se obratio Sanji. – Da li ste za jednu uslugu, odnosno skromnu poslugu?

– Hvala na ponudi, ali ne jedem u kasne sate – ljupko je odgovorila Sanja.

* * *

Tri poznata čaršijska doktora, Grujica Mitrović, Marko Daničić i Petar Ščasni ćutke su sedeli na slamaricama u

memljivom podrumu novonastale bolnice. Možda im na sopstvenim ležajima nije bilo udobno, ali jeste svakako komotnije nego na utabanoj zemlji pod njima.

Gruja Mitrović stekao je stručno pismo u Beču i najviše je voleo da leči srčane bolesnike. Vešto je baratao tečnostima za izmokravanje, hladnim oblogama, pa i pijavicama. Prsti su mu se uz posao izveštali, što je posebno dolazilo do izražaja prilikom masiranja korena bolesničkog vrata. Nije se lako domogao zvanja lekara: jedva je uspeo da oca, imućnog trgovca iz Valjeva, umoli da ga pošalje u carski grad, gde je medicina, po njegovom uvidu, najviše napredovala. Otac Tomislav je došao iz čuvenog crnogorskog plemena Paštrovića sa Svetog Stefana i nije bio baš rad da mu sin jedinac odlazi od kuće i još da se vrati da neguje bolesne i uboge, kao kakva čamotna časna sestra. Onda bi Tomo odista mogao da okači gusle o klin. Ali, naravno, kao gotovo uvek, majka Sofija je svojim diskretnim i upornim metodima, kako samo majka u patrijarhalnoj porodici može i ume, postepeno privolela muža da poklekne. Zahvaljujući njoj, Grujica se domogao Beča i izučio lekarske škole. Ulice popločane sivim kamenim pločama sa znakom monarhije, sa kojih su se uzdizali zidovi zgrada s ornamentima baroka, bile su samo neke od pojedinosti koje su svakodnevno okruživale budućeg lekara. Drveni okviri izloga bečkih dućana i masivne kapije zgrada u duborezu još više su u Grujičinim očima ovaj grad činili moćnijim, dostojanstvenijim, vrednijim pažnje. Svakodnevno je uživao u šetnji prostranim ulicama, obilascima dućana i razgledanju odeće, listanju štiva u knjižarama ili odlascima u neku od čuvenih gradskih poslastičarnica, *Demel* ili *Gerstner*, da pojede kolač od marcipana koji mu

je postao omiljeni desert. Njegova soba na prvom spratu zgrade pored katedrale bila je dovoljna za prijatan boravak studenta, pružajući mu neophodan mir za učenje i odmor.

Naravno da se ispostavilo da je Grujičin otac Tomislav bio u pravu. Po povratku sa školovanja iz Beča njegov sin se kratko zadržao u Valjevu, a ubrzo zatim je primljen u Glavnu vojnu bolnicu na Vračaru kao trenutno najučeniji lekar za srce u Srbiji.

Grujin najbolji prijatelj, Marko Daničić, više je voleo da se bavi kostima. U njegove alatke spadale su šipke, motke, longete i poneki zavoj. Deo tog materijala zavoleo je od detinjstva, rastući u Ivanjici uz oca Dimitrija, koji je bio i kraljev stolar. Tata Mito se nadao da Marko neće nastaviti njegovim putem, da će se naći u višem staležu. Najbolje želje za naslednika i poznanstva na dvoru pomogli su mu da izdejstvuje manju kraljevsku stipendiju za školovanje sina u Beču. Bila je dovoljna tek da mu pokrije troškove smeštaja za dve nedelje mesečno i za svaki drugi dan jela.

Zablesnut Bečom, Marko je odlučio da se ne brine previše: trošiće što štedljivije, a dok ne dospe u istinski škripac – bio je siguran – već će nešto iskrsnuti što će ga spasti. Odobrovoljen takvom nadom, krenuo je prema Medicinskom fakultetu. Pre nego što je čestito i prišao zgradi, pažnju su mu privukle pogrdne reči na srpskom jeziku. Nisu bile upućene njemu, nego vozaču automobila koji je, prošavši kroz baru, poprskao mladića što je stajao na ivičnjaku trotoara čekajući da pređe ulicu. Marko je prišao zemljaku, predstavio mu se i nasmejao kada je čuo ime Grujica. „Ni ime Marko nije bolje, ali ime Grujica bolje pristaje nekom starcu“, prostodušno je natuknuo, a

sunarodnik se nije naljutio. Zajedno su prešli ulicu, ušli na fakultet i od tada su, bezmalo, bili nerazdvojni.

Marko mu je u kafani predočio poletnu spremnost da, bez obzira što nije imućan i nema za stalan smeštaj, ako bude trebalo, spava i u vežbaonicama fakulteta. Gruja mu je vrlo brzo uzvratio da za time nema potrebe. Ponudio mu je da udruže snage, pa će i spavanja, jela i pića biti dovoljno za obojicu. Sve je proteklo čak i bolje nego u Markovim najlepšim nadama.

Nisu samo delili troškove, nego i obaveze na fakultetu. Naizmenično su zapisivali predavanja, zajedno učili i spremali se za ispite. Delili su gotovo sve, pa čak i odeću, i tako je potrajalo sve do kraja školovanja, posle kojeg se, za razliku od Gruje, Marko na neki način nije previše odmakao od oca. S tim što je, dok je Dimitrije Daničić bio možda najbolji stolar za podešavanje drvenarije u Srbiji, njegov sin to bio u oblasti podešavanja ljudi.

Za razliku od Gruje i Marka, Pera Ščasni završio je lekarsku školu u Pešti i za to vreme nije imao nikakvih novčanih nedaća. Na fakultet ga je poslala tetka Ljuba, udovica bogatog trgovca iz Pešte, žena starog kova koja je imala novca i nije ga žalila kako bi njen bratanac diplomirao medicinu. Smešten u kući staroj stotinak godina, Petar je imao uslove za studiranje kao i domicilni polaznici fakulteta. Posluga ga je čekala svakoga dana, kao i obroci, raspolagao je odvojenim sobama za odmor i učenje, i zasebnim dnevnim boravkom. Kada zbog bilo kog razloga nije mogao da stigne na fakultet na vreme, razdaljinu bi prevaleo naručivši kočije. Usput je posmatrao grad koji je reka delila na Budim i Peštu. Nekoliko mostova spajalo je ova dva grada, tako da je lako bilo preći